

НАЗОРАТ КАССА МАШИНАЛАРИ ВА УЛАРНИ БОШКАРИШ

Аымбетова Улмекен

*Қорақалпоғистон Республикаси Қораузақ тумани
касб-ҳунар мактаби иқтисодиёт фани оқитувчиси*

Рахметуллаева Гулшайра

*Қорақалпоғистон Республикаси Қораузақ тумани
касб-ҳунар мактаби бөлим бошлиқ*

Аннотация: Бу мақолада савдо-технологик жихозларидан бири назорат касса машиналари қандай туркумланади тугрисида маълумотлар берилган. Назорат касса машиналари чакана савдода муҳим рол уйнайди. Назорат касса машиналари уларни бошқариш, уларга қуйиладиган талаблар урганилади. Шу билан бирга чакана савдода ишлатиладиган Назорат касса машиналари уларни турлари, улардан фойдаланиш рационал ташкил этиш ҳақида маълумотларга эга буламиз.

Калит сөзлар: Чакана савдо, харидор, назорат касса, товар, ҳисоб-китоб, пул,

Чакана савдо жараенида харидорларга хизмат қилишдаги сотиб олинган товарлар учун ҳисоб-китоб қилиш жараенини тезлик билан амалга ошириш муҳим ақамиятга эга. Ҳисоб-китоб жараенини тугри ташкил этиш харидорларни товар харид қилишга кетган вақтини камайтиришга имкон беради. Бу эса уз навбатида товар айланмасини оширади. Харидорларга хизмат қилишни яхшилайти. Харидорларни ҳисоб-китоб қилишини ташкил этиш ва касса операцияларини тадбиқ қилишга қуйидаги талаблар қуйилади.

Операцияларни тез амалга ошириш. Ҳисоб - китобни аниқ ва қурғазмали бажарилиши. Кассага келаетган пул тушумининг аниқ ҳисобга олиниши.

Пулни угирланишидан ва ёмон мақсадларда ишлатилишидан сақлаш шароитини яратиш.

Кассирни юкори иш унумдорлигини таъминлаш.

Чакана савдодаги ҳисоб китоб иши билан. машғур булган ходимларининг иш фаолиятини осонлаштириш.

Ҳозирги вақтда чакана савдода харид қилинган товарлар учун ҳисоб-китоб бевосита сотувчи билан нақд пулда ёки касса машиналари орқали амалга оширилади.

Бевосита сотувчи билан нақд пулга ҳисоб-китоб қилишнинг қуйидаги камчиликлари мавжуд:

Пул савдо билан машғур ходимлар уртасида тарқалиб кетади.

Сақлаш ва ҳисобга олиш қийинлашади

Угирланиш хавфи тугилади.

Товар ва материалларини ҳисобга олиш ва назорат қилиш қийинлашади.

Харидор томонидан ҳисоб-китобни тугри қилинганлигини текшириш қийинлашади.

Савдо ходимини ишининиг самарадорлиги камаяди.

Касса машиналарини чакана савдода қуйилиши қуйдагиларни таъминлайди.

Ҳисоб-китобнинг аниқлигини оширади. Харидор билан оддий ва тугри ҳисоб-китоб қилинади.

Касса ҳисоб-китоб операциясини тугрилигини назорат қилиш мумкин булади.

Пул тушумини ҳисобга олиш аниқ булади. Ҳисоб-китоб вақти камаяди кассирни меҳнат унумдорлиги ошади. Ҳисоб-китобдаги хатолик камаяди.

Товарларга булган эҳтиёжни дастлабки аниқлаш имкониятни яратилади. Исталган вақтда пул тушумини аниқлаш имкониятини яратади.

Ҳозирги замон касса машиналарининг тузилиши, уларда бир нечта операцияларни бажариш қобилияти борлиги билан характерланади. Замонавий касса машиналари қуйидаги асосий операцияларни бажаришга имконият беради.

Харидорлардан олинган пулни йигиндисини счётчикларда курсатилиши.

Махсус шифр ёки шартли белги босилган чек олиш, чекда қуйидагилар қайд этилади: туланган пул; счётчик номери; чекнинг тартиб номери; куни ва оғи курсатилган муддат; касса операциясининг номери;

Контрол лентада шифрли туланган пули, счётчик номерини ва чек тартиб номерини олиш имконияти.

Битта харидорнинг харид пулини ҳисоблаш имкониятини беради;

Харидордан олинган пулга нисбатан қайтимини ҳисобга олиш имконияти.

Натижавий пул тушумини автоматик тарзда счётчикда, чекда ва контрол лентада қайд қилиниши.

Ахбаротни магнит ёки перфоленталарга **IBM** машиналарида қайта ишлаш учун имконияти.

Бунда қуйидагилар аниқланади

а) Соғув хажми;

б) Айрим товарлар қолдиги;

в) Харидорнинг харид талаби.

Ҳозирги вақтда қуйидаги турдаги касса машиналари ишлатилади.

Электрон механик ва электрон касса машиналари.

Электрон касса машиналари қуйидаги асосий механизмлардан иборат. Тайёрлов механизми Индикатор механизми Санаш механизми Чек босиш

механизми Узатиш механизмлари Хар бир касса машинаси алохида калитга эга булади.

Адабиётлар:

1. В.В.Волгин. Торговые операции. Москва – 2004.
2. Н.В.Ласкина. Международные торговые дела. М. Экзамен. 2004г.
3. Памбухчиянц. В.К. Организация, технология и проектирование торговых предприятий. М, 2000.
4. Панкратов. Ф.Г. и др. Организация и технология торговых процессов. М., 2001.
5. Савдо жараёнлари технологияси. Т., 2001.